

ТМГ. XXXVII	Бр. 2	Стр. 667-681	Ниш	април - јун	2013.
-------------	-------	--------------	-----	-------------	-------

UDK 331.548

Оригиналан научни рад

Примљено: 24. 02. 2013.

Ревидирана верзија: 03. 06. 2013.

Одобрено за штампу: 04. 06. 2013.

Предраг Јеленковић

Љиљана Јеленковић

СИСТЕМИ КОМУНИКАЦИЈЕ У ФУНКЦИЈИ ИЗБОРА ПРОФЕСИЈЕ СТУДИЈА СЛУЧАЈА – НИШ

Апстракт

Избор занимања је једна од најважнијих одлука у животу сваког појединца. Човек проведе две трећине свог живота радећи, па је због тога је веома важно да одабрана професија буде у складу са способностима, карактеристикама личности, жељама, склоностима и могућностима. На такав начин учињен избор омогућава већу продуктивност и успешност у обављању будуће професије. Испуњен живот, између осталог, подразумева задовољство послом којим се бавиш и успех у њему. За постизање таквог циља неопходна је добра информисаност о изабраној професији. Полазећи од претпоставке велике важности избора професије истраживање са матурантима о избору будућег занимања спроведено је у првом полугодишту школске 2012/13. године на узорку од 1.416 матураната нишких средњих школа, узимајући у обзир сва подручја рада. Циљ рада је да прикаже на који се начин комуникација користи за информисање о тако важним животним одлукама. Истраживање је потврдило све полазне претпоставке, али је донело и неке нове. Дошло се до закључка да се највише користе савремени системи комуникације, али и да је лични контакт ниско вреднован на листи система комуникације млађе популације.

Кључне речи: комуникација, образовање, избор професије, породица, окружење

COMMUNICATION SYSTEMS AS AN AID FOR CHOOSING A PROFESSION: CASE STUDY - NIŠ

Abstract

Choice of a profession is one of the most important decisions in the life of every individual. A person spends two thirds of their life working and that is why it is

---

jelenko410@gmail.com

very important that the profession should be selected in accordance with their abilities, personality traits, desires, aptitudes, and potentials. The choice made in this way provides increased productivity and efficiency in performing the future profession. A fulfilling life, among other things, means job satisfaction and success in what one does. To achieve this goal, it is necessary to be well informed about the chosen profession. In view of the great importance of choosing a profession, a study on the future career choice of secondary school seniors was conducted in the first semester of the 2012/13 school year on a sample of 1,416 secondary school seniors in Niš, taking into account all educational profiles. The aim of this paper is to show the way communication is used to inform students about an important life decision such as the choice of a profession. Research has confirmed all initial assumptions but has also introduced several new ones. We reached the conclusion that the modern communication systems are used the most, whereas personal contact was ranked low on the list of communication system used by young people.

Key words: communication, education, choice of profession, family, environment

УВОД

Комуникација је основна људска потреба и активност, континуална у простору и перманентна у времену, усмерена према спољњем свету и према унутрашњем бићу. Она је процес помоћу кога разумевамо друге и за узврат настојимо да нас други разумеју, притом укључујући све процесе путем којих један ум утиче на други, односно у коме један систем утиче на други (Бањанин, 2003, стр. 8). Појам комуникације је у веома блиској вези са појмом информације, шта више, неки теоретичари (Ђорђевић, 1979) указују на чињеницу да је информација, управо, само ткиво или срж комуникације. Информација је комплексан појам који подразумева најмање три димензије: ново знање, форму којом се то ново знање обликује да би се пренело другим субјектима комуникацијског процеса (прилагођавање различитим комуникативним техникама или медијима, као што су говор, штампа, ТВ итд.) и сврсисходност, односно делатносну димензију поруке (Томић, 2003, стр 33–34). Сама наука комуникологија у чијим постулатима се као основа користе поменути појмови, са свим својим атрибутима, сеже дубоко у историју, и на њима се базирају савремене одлике ових научних дисциплина. (Ранђеловић, Јеленковић, 2012).

Интернет, мобилни телефони и друга савремена средства комуницирања постали су неизбежни део савременог друштва. Живот се у последњој деценији двадесетог века изменио захваљујући, између осталог, и изузетном технолошком напретку (Татомировић, 2008).

Према неким ауторима (Витковић, 2010) претпоставља се да ће до 2025. године снага јефтиних личних рачунара премашити снагу суперрачунара који се данас продају владама и великим корпорацијама. То значи да су на помолу изузетно моћна и јефтина помагала која ће омогућити комуникацију у до сада невиђеним размерама – непосредан приступ свим информацијама, ресурсима, решењима, сарадњи и могућностима на глобалном плану.

Образовање, ма како било схваћено (филозофски, социолошки, педагошки) и одређено, увек подразумева (у својој интеракцијској и процесуалној равни) комуницирање. Нема образовања, институционалног или ванинституционалног, формалног или неформалног, дакле, ни школе, као друштвене институције, нити наставе и учења, као садржине институционализованог образовно-васпитног процеса, изван комуницирања, односно неког од облика комуникационе праксе (Милетић, 2005, стр. 41).

Каква је ту улога породице? Традиционално, породично бављење неким занимањима раније је било уобичајено, мада тога још увек има и данас (лекари, адвокати, уметници и др.). Родитељи из ових породица често врше притисак на децу да се баве традиционално наслеђеним занимањима. Дешава се да је то избор и деце, без икаквог притиска, због тога што одрастајући у таквом окружењу испољавају интересовање и наслеђују и развијају способност за породично занимање, али то није увек тако. Осим што их усмеравају према професијама којима се сами баве, родитељи децу често и одвраћају од својих занимања (нарочито ако их не задовољавају професионално и материјално) или усмеравају према професијама које би испуниле њихове неостварене жеље и амбиције, не узимајући у обзир да ли деца за то имају способности и интересовања. У суштини, препустити детету да само, без подршке породице, донесе одлуку потпуно је погрешно, као што је погрешно и наметати му своју вољу. Права подршка родитеља огледа се у заједничким активностима стицања потребних информација о будућој професији, као и помоћи детету да упозна себе кроз реално сагледавање својих способности, особина, интересовања, активности, хобија и сл., чиме се омогућује да самостално донесе исправну одлуку у погледу будуће професије. Такав приступ родитеља учи дете да на аналитичан начин приступи решавању постављених проблема с једне стране, а са друге стране развија код детета сигурност у себе, у своје одлуке, у сопствену процену, оснажује његову личност, што је непроцењиво.

Избор будуће професије је, свакако, тема коју различите врсте комуникацијских система, који чине: пошиљалац, порука, канал, прималац и повратна спрега, (Јеленковић, 2012, стр. 46) могу експлоатисати у великој мери. Који системи треба да буду доминантни, по

мишљењу циљне групе, односно матураната, покушаће да прикаже ово истраживање.

МЕСТО ИСТРАЖИВАЊА, МЕТОДОЛОГИЈА И УЗОРАК

Као место истраживања изабрано је осам нишких средњих школа при чему се водило рачуна да се обухвате сва подручја рада. Због тога узорак испитаника чине две гимназије, Прва нишка гимназија „Стеван Сремац“, која школује ученике природно-математичког и друштвено-језичког усмерења, као и Гимназија „9. мај“ која школује опште усмерење. Преосталих шест школа су средње стручне и њихову селекцију је условило обухватање свих подручја рада, како услужних и производних тако и уметничких делатности, па су у истраживање укључени и ученици Медицинске школе „Др Миленко Хаџић“, Правно-пословне школе, Економске школе, Машинске школе „15. мај“, Електротехничке школе „Мија Станимировић“ и Музичке школе из Ниша.

Одабрана тема истраживања условила је и примену одговарајућих метода рада. Приликом израде овог рада коришћено је анкетирање ученика и статистичко-математички инструментаријум као технике за прикупљање и обраду добијених података, као и аналитичко-синтетички, компаративни и дескриптивни метод за њихово тумачење. У раду су коришћени и статистички подаци Министарства просвете РС.

У Нишу, ученици се школују у деветнаест средњих школа и Школи за основно и средње образовање ученика са посебним потребама. У школској 2012/13. години у четврти разред средње школе уписало се 3.052 ученика, односно, потенцијалних кандидата за наставак школовања на високим школама и факултетима (подаци Министарства просвете РС, Школска управа Ниш, 2012). Анкетом о избору будуће професије обухваћено је 1.416 или 46,40% Нишких матураната (Табела 1).

Сва питања у анкети су била затвореног типа са изузетком последњег питања. У оквиру тог питања требало је да испитаници класификују системе комуникације по личним приоритетима, бројевима од 1 до 13, где је број 1 носио највећи приоритет, а затим се ређају растућим бројевима по опадајућем низу приоритета. У оквиру тога, добили су дванаест система комуникација и могућност да наведу један систем који користе, а није наведен, и да их све, равноправно, класификују по личном степену приоритета. Понуђени су им системи комуникације који представљају категорије комуникације према опсегу комуникацијског процеса, где се разликују:

- а) интерперсонална комуникација (родитељ, пријатељ, лични контакт),
- б) масовна комуникација (штампани медији, радио и ТВ),
- в) групна комуникација (презентација, тренутна школа),
- г) глобална комуникација (сајт, блог, друштвена мрежа) и
- д) мобилна комуникација (телефон и смс).

Треба нагласити да поједине категорије комуникације могу да имају и одређена ограничења. Питања су постављена у форми упитних реченица са по три до тринаест (на последњем питању) понуђених опција за одговоре.

Приликом истраживања пошло се од следећих хипотеза: (1) ученици желе да наставе даље школовање; (2) активно се информишу о избору професије; (3) у сврху информисања користе савремене системе комуникације; (4) сигурни су у сопствену процену-лични контакт.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Анкетирање ученика спроведено је у првом полугодишту школске 2012/13. године (октобар-децембар) путем анкетног упитника. У укупном узорку је присутан нешто већи број ученика (49,02%) у односу на ученице (44,21%) (Табела 1). Ако се пореде појединачно школе, у три је знатно већи проценат анкетираних ученика (Музичка школа, Електотехничка школа и Машинска школа), а у пет је то проценат ученица (Економска школа, Прва нишка гимназија „Стеван Сремац“, Медицинска школа, Гимназија „9. мај“ и Правно-пословна школа) (Табела 1).

Матуранти су одговорили на анкету од 41,73% (Економска школа) до чак 90,00% (Музичка школа), односно просечно 72,74% (или 1030 ученика), што је изузетно велики проценат (Табела 1) и указује на то да је оваква тема интересантна матурантима, тако да би требало перманентно да се експлоатише. Такође, број оних који су анонимно одговорили на анкету је просечно 6,77% укупно испитаних (Табела 1) што указује да на ову тему матуранти дају одговоре, готово, без икаквих инхибиција.

Табела 1. Број ученика изабраних средњих школа, број попуњених анкета, родна заступљеност и удео у укупном броју матураната у шк. 2012/13. години

Table 1. The Number of students of selected secondary schools, the number of completed surveys, and of the share of sex in the total number of graduates in the school. 2012/13.

Средња школа	број матураната у школи	број попуњених анкета	број ученица у (%)	број ученика у (%)	анонимно у (%)	укупном броју матураната у (%)
		у (%)				
Стеван Сремац	172	138	57,25	39,13	3,62	5,64
		80,23				
Гимназија 9. мај	175	119	52,10	45,38	2,52	5,73
		68,00				
Медицинска школа	315	266	75,94	23,31	0,75	10,32
		84,44				
Економска школа	266	111	55,86	40,54	3,60	8,72
		41,73				
Правно-пословна	194	162	54,94	43,83	1,23	6,36
		84,38				
Машинска школа	78	66	13,64	57,58	28,79	2,56
		84,62				
Електротехничка	156	114	8,77	86,84	4,39	5,11
		73,08				
Музичка школа	60	54	35,19	55,56	9,26	1,97
		90,00				
Укупно	1416	1030	44,21	49,02	6,77	46,40
		72,74				

Да би се проверила прва хипотеза постављена су питања о наставку школовања, као и о избору будуће високе школе или факултета. За наставак даљег школовања, по завршетку средње школе, изјаснило се чак 90,33% анкетираних, 7,93% још о томе није одлучило, а само 1,74% анкетираних не планира даљу системску едукацију (Табела 2), што потврђује почетну хипотезу.

Најмањи проценат заинтересованих за даље школовање је у Машинској (57,57%) и Електротехничкој школи (71,92%), што приказује Табела 2. Овакав проценат који је за 20–42% нижи у односу на друге анкетиране средње школе може да се објасни на два начина. Први разлог може бити тај што је успех ученика ове две школе на завршном испиту школске 2009/10. године (Табела 3), када су се анкетирани матуранти уписивали у средње школе (Информатор за упис у средњу школу, 2012, стр. 251–259), знатно слабији у односу на матуранте из других анкетираних средњих школа. Други разлог, највероватније, представља и врста занимања за која се ученици школују у

Машинској и Електротехничкој школи, која је и производна и услужна (за разлику од других анкетираних стручних школа, где се шкољу само за услужну делатност).

Табела 2. Одговор на питање „Да ли ћеш наставити школовање после завршене средње школе?“

Table 2. The answer to the question "Are you going to continue your education after finishing high school?"

Средња школа	Понуђени одговори у (%)			
	да	не	нисам одлучио-ла	без одговора
Стеван Сремац	99,27	0,00	0,72	0,00
Гимназија 9. мај	100,00	0,00	0,00	0,00
Медицинска школа	94,42	0,00	5,57	0,00
Економска школа	92,85	1,78	5,35	0,00
Правно-пословна	91,97	0,61	7,40	0,00
Машинска школа	57,57	12,12	30,30	0,00
Електротехничка	71,92	6,14	21,92	0,00
Музичка школа	94,44	0,00	5,55	0,00
Укупно	90,33	1,74	7,93	0,00

Табела 3. Праг знања који је ова генерација матураната показала на завршном испиту, приликом уписа у средње школе шк. 2009/10. године

Table 3. The level of knowledge that this generation of high school graduates showed on the final exam, enrollment in secondary education school. 2009/10.

Број бодова	Средња школа								
	Стеван Сремац	Гимназија 9. Мај	Медицинска школа	Економска школа	Правно-пословна	Машинска школа	Електротехничка	Музичка школа	
Мин	89,92	82,32	92,50	82,56	83,40	33,92	26,68	*	
Макс	100,00	100,00	104,00	100,00	104,00	85,56	98,00	*	

*Музичка школа рангира ученике на основу пријемног, а не завршног испита

Интересантно је да већ избор будуће високе школе или факултета знатно смањује проценат сигурних у избор на 58,52%, док чак једна трећина анкетираних није сигурна шта да изабере (31,35%), док 10,03% још није одлучило која је то висока школа или факултет (Табела 4).

Табела 4. Одговор на питање „Да ли си одлучио-ла која је то висока школа или факултет?“

Table 4. The answer to the question "Have you decided wish high school or college are you going to?"

Средња школа	Понуђени одговори у (%)			
	да	не	нисам сигуран-а	без одговора
Стеван Сремац	59,85	7,30	32,84	0,00
Гимназија 9. Мај	64,10	6,83	29,05	0,00
Медицинска школа	70,14	5,97	23,88	0,00
Економска школа	59,63	10,10	30,27	0,00
Правно-пословна	42,59	13,58	43,20	0,61
Машинска школа	46,96	22,72	30,30	0,00
Електро-техничка	47,37	14,91	37,72	0,00
Музичка Школа	68,51	7,40	24,07	0,00
Укупно	58,52	10,03	31,35	0,09

На основу Табеле 4 видимо да скоро половина анкетираних матураната (41,38%) у првом полугодишту завршне године средње школе не зна или није сигурна којим путем даље да крене, иако њих 70,98% (Табела 5) сматра да је то право време (септембар-децембар) за доношење одлуке о избору даље професије. Њих 16,23% сматра да избор треба извршити у јануару и фебруару, 6,52% матураната то оставља за март и април, а 4,75% сматра да одлуку треба донети у последњем тренутку, односно у мају и јуну!

Табела 5. Одговор на питање „Када је, по твом мишљењу, право време за одлучивање о избору будуће високе школе или факултета?“

Table 5. The answer to the question "When, in your opinion, is the right time to decide on the selection of future high school or college?"

Средња школа	Понуђени одговори у (%)					
	септембар-октобар	новембар-децембар	јануар-фебруар	март-април	мај-јун	без одговора
Стеван Сремац	51,70	36,73	10,20	0,00	1,36	0,00
Гимназија 9. мај	36,88	42,62	13,11	5,73	1,63	0,00
Медицинска школа	55,60	34,32	6,34	2,23	1,50	0,00
Економска школа	33,03	30,35	20,53	6,25	6,25	3,57
Правно-пословна	19,76	39,52	26,34	19,17	2,99	1,20
Машинска школа	21,89	13,43	17,91	23,88	22,38	1,49
Електро-техничка	26,15	18,46	28,46	11,53	9,23	6,15
Музичка школа	45,76	25,42	16,95	3,39	6,77	1,70
Укупно	38,71	32,27	16,23	6,52	4,75	1,49

Овако велика неодлучност (Табела 4) у периоду који сами селекутују као најбољи за доношење одлуке о даљем школовању (Табела 5), потврђује важност ове одлуке, али и њихову несигурност. Поставља се питање, да ли је несигурност последица тога што не препознају шта би желели даље да усавршавају, односно за шта су способни, или је можда последица тога што им се намеће даље школовање (од стране родитеља, другова и др.), а да они за то нису заинтересовани, или што не поседују довољно информација о могућностима занимања за које су заинтересовани, што желе оно што није перспективно при запошљавању, што их привлачи занимање чије даље школовање не могу да финансирају или нешто друго. Разлога је, свакако, много. Та лепеза могућих инхибиција отвара простор за рад са средњошколском омладином на тему будуће професије, и то не само спорадично, као до сада, већ организовано, кроз, рецимо, рад психолошко-педагошких служби у школама (нпр. од почетка школовања у средњој школи у форми различитих радионица, ван наставних активности, презентација, вршњачких едукација и др). Овакве и сличне форме би се интензивирале у завршној години чиме би се олакшало доношење важне животне одлуке младим људима, зато што би ова-

квим, перманентним видом информисања, стекли довољан број валидних информација које треба да омогуће прави избор.

Овакву опсервацију оправдава и 59,26% испитаника код којих би боља информисаност могла да промени одлуку о избору више школе или факултета, односно, код 20,56% може, а код 38,70% можда може, док је 40,15% сигурно у своју одлуку (Табела 6), чиме се потврђује и друга хипотеза да се матуранти активно информишу о избору будуће професије.

Ако у Табели 6 анализирамо проценте, појединачно по школама, видимо да су сопствени избор најсигурнији ученици Музичке школе (50,90%), што је, у неку руку, и очекивано, узимајући у обзир да је за упис те школе неопходно поседовање посебних способности или вештина из области музичке уметности, док најмању сигурност у избор имају ученици Правно-пословне школе (73,45%). Један од разлога је, највероватније и тај, што завршетак ове школе отвара могућност студирања великог броја студијских група из различитих области, како на државним, тако и на приватним факултетима и високим школама. У суштини, све средње школе пружају могућност за даљу едукацију на великом броју факултета и високих школа, што подржава тезу да квалитетно информисање у многome може олакшати избор будуће професије.

Табела 6. Одговор на питање „Да ли би боља информисаност могла да промени твоју одлуку о избору високе школе или факултета?“

Table 6. The answer to the question "Could better information could change your decision on the selection of high school or college?"

Средња школа	Понуђени одговори у (%)			
	да	не	можда	без одговора
Стеван Сремац	19,28	40,71	40,00	0,00
Гимназија 9. мај	14,28	49,60	36,13	0,00
Медицинска школа	18,42	44,36	37,22	0,00
Економска школа	13,40	39,28	45,53	1,78
Правно-пословна	31,48	26,54	41,97	0,00
Машинска школа	28,78	34,85	36,36	0,00
Електро-техничка	22,52	37,83	36,93	2,70
Музичка школа	16,36	50,90	30,90	1,81
Укупно	20,56	40,15	38,70	0,58

Добијени одговори на већ постављена питања још више афирмишу последње питање које је анкетиранима омогућило да на основу личног афинитета класификују по приоритетима системе комуникација које најрадије користе како би дошли до података који их интересују, уз могућност да наведу и један систем који користе, а није понуђен (Табела 7).

Ову могућност искористила је једна трећина испитаника (38,04%) и то тако што ју је са чак 76,92% рангирала на последње - 13. место, без навођења неког система који није понуђен, а преосталих 23,04% испитаника рангирала су је од 1–12. места, са различитим процентом приоритета, уз навођење сродника или родбине (брат, сестра, ујак, теча и сл.) или партнера (момак, девојка), па зато ова пружена а неискоришћена могућност није приказана у Табели 7. Понуђене системе комуникација, из категорија комуникација према опсегу комуникацијског процеса, анкетирани матуранти су рангирала са различитим степеном приоритета (Табела 7).

Табела 7. Рангирање система комуникација по степену личног приоритета

Table 7. Ranking of communication system according to the level of personal priorities

Средња школа	СИСТЕМИ КОМУНИКАЦИЈЕ												
	Ознака	Родитељ	Пријатељ	Штампани медији	Радио-ГВ	Сајт	Блог	Друштвена мрежа	Телефон	Смс	Лични контакат	Презентација	Групулна школа
Стеван	(%)	81,35	88,15	64,48	49,42	91,05	38,64	54,88	23,15	12,88	39,85	37,96	26,35
Сремац	Ранг	3.	2.	4.	6.	1.	8.	5.	11.	12.	7.	9.	10.
Гимназија	(%)	81,35	84,29	56,12	58,31	90,68	28,51	56,96	27,58	5,92	46,55	36,13	31,93
9. мај	Ранг	3.	2.	6.	4.	1.	10.	5.	11.	12.	7.	8.	9.
Медицинска школа	(%)	67,53	77,83	61,60	64,02	87,97	32,31	62,25	21,28	13,56	42,36	34,36	40,52
	Ранг	3.	2.	6.	4.	1.	10.	5.	11.	12.	7.	9.	8.
Економска школа	(%)	72,64	82,25	56,47	55,65	91,51	36,45	68,34	26,42	14,01	36,11	29,90	26,91
	Ранг	3.	2.	5.	6.	1.	7.	4.	11.	12.	8.	9.	10.
Правно-пословна	(%)	77,96	85,17	61,43	61,85	85,08	36,37	64,62	18,54	10,47	41,72	32,91	24,34
	Ранг	3.	1.	6.	5.	2.	8.	4.	11.	12.	7.	9.	10.
Машинска школа	(%)	75,01	63,16	53,45	46,29	89,48	41,83	73,68	21,82	21,04	40,76	29,10	34,55
	Ранг	2.	4.	5.	6.	1.	7.	3.	11.	12.	8.	10.	9.
Електро-техничка	(%)	73,85	82,35	50,96	61,45	93,40	33,33	58,00	25,25	21,78	23,72	41,00	26,26
	Ранг	3.	2.	6.	4.	1.	8.	5.	10.	12.	11.	7.	9.
Музичка школа	(%)	78,56	64,43	34,16	42,50	84,11	31,72	56,43	37,21	12,50	66,39	60,99	47,65
	Ранг	2.	4.	10.	8.	1.	11.	6.	9.	12.	3.	5.	7.
Укупно	(%)	74,86	80,70	58,02	57,93	89,12	34,43	61,62	23,61	13,37	42,59	35,87	32,16
	Ранг	3.	2.	5.	6.	1.	9.	4.	11.	12.	7.	8.	10.

Ако сагледамо рангирање система комуникација (Табела 7) у укупном узорку анкетираних матураната, путем којих се они најчешће информишу о питањима која их интересују, као систем са највећим бројем пута рангиран на првом месту је сајт са 89,12%, на другом месту су пријатељи-другови са 80,70%, док су родитељи на трећем месту са 74,86%. Друштвене мреже су рангиране на четвртном месту (61,62%), док штампани медији и радио и тв заузимају пето, односно шесто место са међусобном разликом од само 0,09% (58,02% и 57,93%). Лични контакт (42,59%) рангиран је тек на седмом месту, затим следи презентација на осмом (35,87%), блог на деветом са 34,43%, тренутна школа (32,16%) је десета, па је на 11. месту телефон са 23,61% и смс на 12. месту са 13,77%.

Интересантно је да су на прво и последње место анкетирани матуранти у свим школама (изузетак је Правно-пословна школа код којих је на првом месту пријатељ-друг са 85,17%, а сајт на другом месту са заостатком од 0,09%, односно, 85,08%) рангирани сајт и смс, што значи да се сви највише информишу преко сајтова, а најмање путем смс. Рангирање осталих места има више одступања од укупног узорка која се крећу од две школе (телефон другачије рангирају Музичка и Електротехничка школа) до свих осам школа (блог као систем комуникације који је по школама рангиран од 7–11. места, што му је у укупном узорку доделило 9. место).

Одговор на ово питање потврдио је трећу хипотезу да матуранти користе савремене системе комуникација (њихово високо рангирање у приоритетима). Међутим, само делимично је потврђена четврта хипотеза, да су сигурни у сопствену процену – лични контакт. Рангирање овог система комуникације је различито: четири школе (обе гимназије, Медицинска и Правно-пословна школа) рангирале су га на 7. место, како је и у укупном узорку, док је на 8. месту у Економској и Машинској школи, на 11. месту у Електротехничкој школи, а једино је у Музичкој школи рангиран на 3. месту. Овакав однос према личном контакту, можда, се може објаснити школским успехом анкетираних (Табела 3). Они који га рангирају ниже од укупног ранга имају слабији успех, највероватније су свесни своје недовољне информисаности-едукације, па због тога и не верују много сопственом суду. Изузетак чине матуранти Музичке школе, ученици који су свој таленат – способност доказали на пријемном испиту, па су самим тим, знатно самопоузданији у односу на своје вршњаке и имају поверење у лични контакт, због чега га рангирају на високо треће место, одмах након сајтова и родитеља.

ЗАКЉУЧАК

Избор занимања је једна од најважнијих одлука у животу сваког појединца. Испуњен живот, између осталог, подразумева задовољство послом којим се бавиш и успех у њему. За постизање таквог циља неопходна је добра информисаност о изабраној професији. Осим тога, треба узети у разматрање и сопствена интересовања, способности, потребе, очекивања и мотиве. Реално је да нико није способан за све, али су сви способни за нешто, при чему нешто, најчешће, подразумева већи број занимања. Код перципирања способности, особина или потреба, човек је, неретко, субјективан, што може за последицу имати погрешан избор који са собом носи веома штетне последице и по појединца и по друштво. Да би се спречио погрешан избор неопходно је добро се информисати, користити више извора, система комуникације, чиме се омогућава да избор буде адекватан. Због тога је значајно сагледати на који начин матуранти прилазе овом проблему, како се информишу.

На основу спроведеног истраживања, можемо закључити да професионална оријентација представља тему о којој су Нишки матуранти спремни да комуницирају, готово, без икаквих инхибиција. За даље школовање заинтересован је велики број матураната, у школама које школују ученике са бољим успехом или ученике за непроизводна занимања, док је у Машинској и Електротехничкој школи тај проценат знатно нижи. Право време за одлучивање о будућој професији је прво полугодиште четвртог разреда средње школе, што сматра и највећи број испитаника, осим ученика Машинске и Електротехничке школе који сматрају да такву одлуку треба донети у другом полугодишту. Међутим, у том периоду, још увек, велики број матураната, без обзира на школу коју похађају, није донео коначну одлуку о будућој професији, сматрајући, опет без обзира на подручје рада из кога долазе, да би боља информисаност могла да им помогне у томе. Као системе комуникације са највећим приоритетом, генерално, означавају сајтове, другове, родитеље, друштвене мреже, а затим штампане медије, радио и телевизију, лични контакт, презентације, блог, тренутну школу, телефон и на крају смс. Интересантно је да ученици Музичке школе нешто другачије рангирају системе комуникације. Код њих доминира интерперсонална, а затим следе глобална, групна, масовна и на крају мобилна комуникација. Матуранти гимназија, Медицинске и Економске школе највише се информишу преко средстава глобалне, па интерперсоналне, затим масовне, групне и мобилне комуникације. Идентичан избор праве и ученици Правно - пословне, Машинске и Електротехничке школе, с тим што унутар тих категорија комуникација имају другачије приоритете.

Анализа показује да нишки матуранти, у сврху информисања о избору будуће професије, користе савремене технологије, али и да комуникација са родитељима и вршњацима има велики утицај. Због тога, неопходно је перманентно информисање свих циљних група. Оно се постиже добро ажурираним сајтовима факултета, на којима се могу пронаћи све потребне информације о студијским програмима, начину студирања, начину уписа и сл. Такође, неопходно је перманентно оглашавање високих школа и факултета у свим врстама медија. На тај начин информација је доступна и родитељима и матурантима. С друге стране, средње школе, у сарадњи са високим школама и факултетима могу да пружају потребне информације током целог школовања, а посебно интензивно у завршној години путем различитих трибина, панела, штампаног пропагандног материјала, вршњачке едукације и др. Треба укључити и Националну службу за запошљавање, која би својим подацима, такође, обезбедила адекватну информисаност и тиме помогла код доношења одлуке о будућој професији. Треба радити са ученицима на оснаживању личног контакта, који ће ојачати већом сигурношћу у себе, своје знање, способности и могућности, што показује високо рангирање овог система комуникације код ученика који су полагали пријемни, односно матураната Музичке школе, а не завршни испит као код матураната свих осталих школа.

Права и правовремена информација је основа сваке успешне комуникације.

ЛИТЕРАТУРА

- Бањанин, К. М. (2003). *Динамика комуникације – интеркултурални пословни контекст*. Београд: Мегатренд универзитет примењених наука.
- Витковић, Б. (2010). Будућност индустријске комуникације. *СМ Časopis za upravljanje komuniciranjem*, 5(14), 161–164.
- Ђорђевић, Т. (1979). *Теорија информација*. Љубљана: Партизанска књига.
- Јеленковић П. и Јеленковић Ј. (2012). *Односи с јавношћу у области заштите животне средине*. Београд: Чигоја штампа.
- Милетић, М. (2005). *Основе комуникологије*. Педагошки факултет у Јагодини: Универзитет у Крагујевцу.
- Просветни преглед, (2012). *Информатор за упис у средњу школу 2012/2013*, Београд: Службени гласник.
- Ранђеловић, Н. и Јеленковић, П. (2012). Цртице српске историје права у контексту комуниколошких принципа. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, LXII (2012), 235–265.
- Татомировић, Т. (2008). Виртуелно комуницирање у будућности: употреба и злоупотреба. *СМ Časopis za upravljanje komuniciranjem*, 3(7), 103–113.
- Томић, З. (2003). *Комуникологија*. Београд: Чигоја штампа.

Predrag Jelenković, Ljiljana Jelenković

COMMUNICATION SYSTEMS AS AN AID FOR CHOOSING A PROFESSION: CASE STUDY – NIŠ

Summary

Choice of a profession is one of the most important decisions in the life of every individual. A person spends 2/3 of their life working and that is why it is very important that the profession is selected in accordance with their ability, personality traits, desires, aptitudes, and abilities. The choice made in this way provides increased productivity and efficiency in performing the future profession. A fulfilling life, among other things, means job satisfaction and success in what one does. To achieve this goal, it is necessary to be well informed about the chosen profession. The reality is that no one is capable of everything, but that everyone is capable of something, and that something usually involves a number of professions. When perceiving capabilities, characteristics, or needs, people are often subjective, and this can lead to a wrong choice with very harmful consequences both for the individual and for the society. To prevent the wrong choice, it is essential to be well informed and to use multiple sources of communication, which makes it possible to make an adequate choice. Therefore, it is important to consider how secondary school seniors approach this problem and how they obtain information.

Based on the assumption that the choice of a future profession of senior students is very important, the study of the choice of a profession was conducted in the first semester of the 2012/13 school year on a sample of 1,416 secondary school seniors, taking into account all educational profiles. The aim of this paper is to show the way communication is used to inform students about an important life decision such as the choice of a profession. Research has confirmed all initial assumptions but has also introduced several new ones.

Professional orientation is a subject that seniors are prepared to discuss with almost no inhibition. A number of secondary school seniors are interested in further education, especially in schools that educate more successful students or that prepare students for non-manufacturing professions. The right time to decide on the future profession is the first half of the fourth year of secondary school, but in that period almost half of secondary school seniors have not yet made a final decision on their future profession, believing that better informedness could help them achieve that. Students consider the following communication systems as having the highest priority: websites, friends, parents, social networks, print media, radio and television, personal contact, presentations, blogs, current school, phone, and SMS.

The analysis shows that, in order to obtain information about a future profession, secondary school seniors use modern technology, but that communication with parents and peers also has a large impact. Therefore, it is necessary to constantly inform all target groups. In addition, students should be taught to foster personal contact, which they will develop through greater self-confidence and confidence in their knowledge, skills, and capabilities, as evidenced by the high ranking of this communication system among students who took an entrance exam instead of the final primary school exam (music school students).

Proper and timely information is the essence of every successful communication.